
Амбасада на Соединетите Американски Држави Скопје, Македонија

На 7 октомври 2002, Стејт депарментот на САД го поднесе на Конгресот на САД Четвртиот меѓународен годишен извештај за религиозни слободи. Овој Извештај произлегува како обврска од Законот на САД за меѓународни религиозни слободи од 1998.

Религиозната слобода е заштитена со Универзалната декларација за човекови права на Обединетите нации од 1948 година, како и со многу други меѓународни инструменти. Религиозната слобода е неотуѓиво право на секое човечко суштество и постоењето на ова право не може да биде предмет на расправа.

Овој извештајот ги промовира религиозните слободи, утврдувајќи ја фактичката состојба во повеќе од 190 земји, така што ги идентификува и им дава надеж на жртвите на злоупотреба. Овој извештај им користи на креаторите на политиката во САД, на лидерите на странските влади, на невладините организации и на печатот. Извештајот се смета за најсеопфатен постоечки документ на оваа тема.

Поранешна југословенска Република Македонија

Меѓународен извештај за религиозни слободи 2002 Подготвен од Бирото за демократија, човекови права и труд

Уставот на државата и дава слобода на религијата, а Владата општо го почитува ова правило во праксата. Генерално, немаше промена во статусот на почитување на слободата на религијата за време на периодот опфатен во извештајот.

Сепак, востанието, предводено од група етнички Албанци од Косово и од Македонија, кои се нарекуваат Ослободителна народна армија (ОНА) ја разниша религиозната толеранција. Иако религијата не беше во центарот на конфликтот, поради поврзаноста на религијата со етничките заедници во земјата, и двете страни повремено одбираа религиозни објекти како цели на напади. Рамковниот договор што беше потпишан на 13 август 2001, содржеше опсежни реформи на Уставот и легислативата со цел обезбедување на поголеми права за малцинствата.

За време на имплементацијата на договорот и изборната кампања во 2002, религиозните прашања беа значително политизирани. Законот во одредена мерка го ограничува практикувањето на религијата, односно се ограничува градењето на религиозни објекти и места каде се собираат придонеси.

Пријателскиот однос помеѓу разните религиозни заедници допринесува за слободата на религијата. Сепак, меѓуетничкиот конфликт и политизирањето на религијата, кое пак, сè повеќе се практикува од Владата, ја нарушува оваа врска. Владата на САД дискутира на овие теми со Владата на Македонија во контекст на севкупниот дијалог и политика на промовирање на човекови права.

Дел 1. Религиозна демографија

Македонија се протега на површина од 9.781 квадратни милји и има население од приближно 2 милиони жители. Во земјата преовладуваат две вероисповести: православна и муслиманска. Технички гледано, околу 66% од населението се православни Македонци, околу 30% се муслимани, околу 1% римо-католици и околу 3% припаѓаат на други вери (разни протестантски групи). Во Скопје постои и мала еврејска заедница. Учество во религиозни настани главно се однесува на големи празници или циклуси на животот.

Има голем број на странски мисионери кои се активни и застапуваат разни вери. Многу од нив влегуваат во земјата преку друга работа, вршејќи најчесто добротворна работа или работа поврзана со здравството. Активни се неколку протестантски мисионерски групи и членовите на Јеховините сведоци.

Дел 2. Статус на религиозна слобода

Правна/политичка рамка

Уставот на државата и дава слобода на религијата, а Владата општо го почитува ова правило во праксата. Сепак, законот во одредена мерка го

ограничува практикувањето на религијата, односно се ограничува градењето на религиозни објекти и места каде се собираат придонеси.

Пред јануари 2002 год, во Уставот конкретно се споменуваше Македонската православна црква, иако не и беше даден официјален статус. Како дел од Рамковниот договор, Уставот беше променет и беа додадени Методистичката црква и Еврејската заедница. Ниедна од гореспоменатите заедници нема официјален статус или посебни привилегии. Уставната одредба за религиозна слобода понатаму е разработена во Законот за религиозни заедници и религиозни групи од 1997 год. Овој закон ги посочува Македонската православна црква, Исламската заедница, Римо-католичката црква, Еврејската заедница и Методистичката црква како религиозни заедници, а сите други религии како религиозни групи. Но, не постои никаква разлика од правна гледна точка помеѓу религиозните заедници и религиозните групи. Во 1999, Уставниот суд поништи неколку одредби од законот од 1997 год, а во пракса останатите одредби не се применуваат постојано.

Владата бара сите религиозни групи да се регистрираат. Законот за религиозни заедници и религиозни групи од 1997 год. содржеше одреден број на конкретни барања за регистрација на религиозни групи. Овие барања беа поништени од Уставниот суд во 1999 год. Со текот на времето настана забуна за тоа кои процедури беа с#уште во тек, а кои веќе не се практикуваа. Така, неколку странски религиозни тела се соочија со одложување на регистрацијата. За време на периодот опфатен во овој извештај, процедурата беше бавна и комплицирана. Во пракса, религиозните групи требаа да се регистрираат за да можат да добијат дозвола за градење на цркви или да можат да аплицираат за визи за странци или пак да добијат други дозволи од Владата. Во текот на 2001 год. се регистрираа неколку меѓународни протестантски цркви, вклучувајќи ја и христијанската црква вБожји гласг, а неколку други имаа стигнато до одредена фаза во процесот на регистрација, за време на периодот опфатен со извештајот.

Законот за религиозни заедници и групи исто така, наложува сите странци кои извршуваат религиозни активности или обреди, да се пријават во Комисијата на Владата за односи со религиозните заедници. Владата не ги ограничува, ниту активно ги набљудува новите групи, ниту пак ја советува јавноста во врска со нив. Владата веќе не води евиденција за бројот на регистрирани религиозни групи и заедници.

Ограничувања на религиозна слобода

Законот за религиозни заедници и религиозни групи става одредени ограничувања во врска со основањето на религиозни објекти. Законот одредува дека религиозните обреди и активности все вршат во цркви, џамии и други храмови, како и во дворовите на овие објекти, гробиштата и другите објекти на религиозната група. Проповеди можат да се држат и на други места, доколку за тоа се обезбеди дозвола најмалку 15 дена пред настанот. За вршење проповед во приватни домови, нема потреба од посебна дозвола. Во Законот исто така стои дека врелигиозните активности нема да го нарушуваат јавниот ред и мир и ќе ги почитуваат религиозните чувства и другите слободи и права на лицата кои не се припадници на таа одредена религија. Повеќето од овие одредби, Владата не ги применува активно, туку реагира на жалби во врска со нив. Во периодот, 10-14 мај 2002, во Скопје се одржа конфџеренција насловена вНегувајќи ја културата со дијалог, на која муслиманските лидери се пожалија дека крстови се поставуваат на саат-

кулите во селата и дека само Православната црква се кани да дава молитви на владини и спортски манифестации. Неколку регистрирани протестански групи не можат да добијат дозволи за градење на нови цркви поради вообичаените бирократски компликации кои се карактеристични за сите нови градби. Црквите и џамиите често се градат без соодветни градежни дозволи. Владата не презела чекори против религиозните објекти кои се градат без соодветни дозволи за градење.

Законот за религиозни заедници и групи исто така става одредени ограничувања во врска со собирањето на прилози, односно наложува истите да се вршат само во местата каде се спроведуваат религиозните обреди и активности.

За време на периодот опфатен во овој извештај, Владата постојано ги политизираше религиозните прашања, а ја зголеми и улогата на религијата во јавните настани. На пример, на 09.01.2002, министерот за внатрешни работи организираше церемонија на која беа благословени специјалните полициски сили од страна на Архиепископот Охридски, а секој полицаец доби и религиозна плакетка. Владата, исто така ја финансира изградбата на православниот крст на скопската планина, Водно, висок 60 стапки. Етничките Албанци во земјата ги интерпретираат овие акции како провокации. Тие допринесуваат за затегнување на односите помеѓу религиозните групи.

Децата помали од 10 години не можат да добиваат религиозна обука без дозвола од родителите или старателите. Еден нов закон овозможува веронаука во училиштата, која учениците ќе ја посетуваат по слободен избор. Владата е во тек на развивање на правилата за спроведување на овој закон.

Законот за религиозни заедници и групи од 1997 им дозволува на странските државјани да вршат религиозни активности, но само по барање на регистрирано религиозно тело. Бидејќи многу евангелистички христијански мисионери сакаат да вршат религиозни активности кои се насочени кон формирање на нови групи на верници, а не да функционираат преку веќе постоечките цркви, некои од странските мисионери не го почитуваат овој дел од законот. Овој пристап во некои случаи резултираше со потешкотии по овие мисионери, бидејќи властите бараа од нив да објаснат зошто влегле во земјата со туристички визи. Баптистичката црква, која е регистрирана во земјата, одби да ги спонзорира баптистичките мисионери од црквите од други земји. За време на периодот опфатен во извештајот некои мисионери со несоодветен имигрантски статус, успеаја да добијат визи како религиозни работници. Неколку молби за виза сè уште не беа решени во јуни 2002 год. Исто така, бирократските компликации меѓу самите министерства значително го одолговлекуваат издавањето на визи за религиозни работници.

Прашањето на враќање на верскиот имот, кој беше конфискуван во поранешна Југославија, не е разрешено во целост. На многу цркви и џамии им беа одземени големи поседеи и други предмети за време на комунистичкиот режим. Практично сите цркви и џамии се вратени во сопственост на соодветните религиозни заедници, што не е случај со другите облици на сопственост. Многу често, процесот на враќање или компензирање на имотот е сложен, бидејќи одзементиот имот сменил повеќе сопственици. Со оглед на доста ограничениот финансиски капацитет на државата, тешко дека некои од овие религиозни заедници ќе го вратат имотот во своја сопственост.

Кршење на слободата на религија

Сили на двете страни на граѓанскиот конфликт земаа за цел, а во некои случаи и комплетно уништуваа религиозни објекти. На 16.06.2001 за време на воени операции полицијата пукаше во џамијата во Страчинци, иако ОНА не ја користеше џамијата како воена позиција. Во јуни 2001, за време, на анти-албанските протести во Битола, локалната полиција наводно не превзема никакви мерки за да го спречи вандалскиот чин кој беше извршен над џамијата во градот и муслимаските гробишта крај неа. Некои сведоци тврдат дека неколку полицајци се вклучиле во бунтот. На 21.05.2001, во Руница, Кумановско, владини сили ја изгореа до темели локалната џамија и неколку други зданија како возрат на претходните напади од ОНА. ОНА користеше религиозни места, православни и муслимански, како воени бази и позиции за отварање оган, со цел да ги одвлечат полициските сили да не отворат оган. Во пролетта 2002 год, борци на ОНА ја користеа православната црква Света Богородица близу Тетово како база и со тоа и нанесе одредена штета. ОНА исто така го користеше за база и дервишкиот манастир Арабаџи Баба Теке близу Тетово. ОНА истотака напаѓаше православни зданија. На 03.06.2001 борците на ОНА го нападнаа и уништија православниот христијански манастир во Матејче, близу Куманово. На 21.08.2001 ОНА уништи една од црквите од комплексот на манастири во Лешок.

На 08.12.2001 пиромани, наводно поранешни припадници на ОНА, ја уништија црквата Свети Ѓорѓија во Голема Речица, Тетовско, вечерта пред Св. Ѓорѓија. Следната вечер, на 09.12.2001 се запали џамијата во Битола. Полицијата тврдеше дека пожарот избувнал поради лошата електрична инсталација, но сведоците тврдеја дека пожарот е подметнат како одговор на пожарот во Св. Ѓорѓија.

Немаше извештаи за религиозни затвореници или притворени.

Присилено прекрстување

Нема извештаи за присилено покрстување, вклучувајќи случаи на киднапирање или илегално одстранување на американски државјани од САД, или, пак, одбивање да им се дозволи на овие државјани да се вратат во САД.

Секција 3. социјални односи

Однос помеѓу разните религиозни заедници е генерално мирољубив и постојано придонесува кон слободата на религијата, иако истата беше подложена на остро тестирање и продолжува да се влошува како резултат на меѓуетничките затегнувања.

Религиозните заедници во земјата често се одраз на етничкиот идентитет. Конкретно, повеќето муслимани се етнички Албанци. Но, постои и одреден број на етнички Македонци кои се муслимани по вероисповест. Етничките Македонци се бранат дека често се поврзуваат со политиката на етничките Албанци кои се муслимани, а кои не ги поддржуваат. Социјалната дискриминација повеќе се базира на етничка субјективност отколку на религиозна предрасуда.

За време на периодот опфатен во извештајот зголемен беше вандализмот на религиозни објекти (види Секција 2). И џамиите и црквите беа мети, некои од нив повеќе пати. Во јуни 2001, бунтовници ја осквернавија џамијата во Битола, со тоа што ги скршија прозорците, ја запалија внатрешноста на џамијата и отворија неколку гробови. Бунтовниците исто така нацртаа свастики и анти-Албански графити на џамијата. На 07 август, во Прилеп, група на етнички Македонци ја запалија локалната џамија.

Лидерите на православните, муслиманските и римо-католичките заедници кои се одамна формирани имаат подобри односи со Владата отколку лидерите на новоформираните цркви, а имаше и индикации дека овие заедници го користат тоа влијание за да им го затворат пристапот на новодојденците.

Секција 4. Владина политика

За време на периодот опфатен во извештајот, Амбасадата на САД на неколку наврати одржи опширни разговори со владината Комисија за односи со религиозните заедници, Канцеларијата која беше одговорна за имплементација на Законот религиозни заедници и групи. Амбасадорот се сретна со поглаварите на различните религиозни заедници, како и со претседателот на Комисијата за религиозни заедници и групи.

Извештајот е издаден на 7 октомври 2002